

Synoda 14 – „Relatio Synodi“ 3. mimořádné synody biskupů: „Pastorační výzvy pro rodinu v podmínkách evangelizace“ (5. – 19. října 2014), 18. 10. 2014

OBSAH

Úvod

I. část

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Společensko-kulturní kontext
Důležitost citového života
Výzva pro pastoraaci

II. část

Pohled na Krista: evangelium rodiny

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy
Rodina ve spasitelském Božím záměru
Rodina v církevních dokumentech
Nerozlučitelnost manželství a radost společného života
Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám

III. část

Konfrontace: pastorační perspektivy

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách
Vést snoubence po cestě přípravy na manželství
Doprovázení v prvních letech manželského života
Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku
Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem)
Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným
Předávání života a problém klesající porodnosti
Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci

Závěr

* * *

Úvod

1. Biskupská synoda, která se shromáždila kolem papeže Františka, se ve svých myšlenkách obrací ke všem rodinám na světě s jejich radostmi, s jejich námahami i s jejich nadějemi. Především cítí povinnost poděkovat Pánovi za velkorysou věrnost, s níž tolik křesťanských rodin odpovídá na své povolání a poslání. Dělalí to s radostí a s vírou, i když cesta rodinného života je staví před překážky, nepochopení a bolesti. K těmto rodinám směřuje ocenění, poděkování a povzbuzení celé církve i této synody. Při modlitební vigílii slavené na náměstí sv. Petra v sobotu 4. října 2014 jako přípravě na synodu o rodině představil papež František jednoduchým a konkrétním způsobem ústřední místo, jaké má zkušenost rodiny. Řekl při tom: „Na naše shromáždění se již snáší večer. Je to hodina, kdy se rádi vracíme domů, abychom se sešli u společného stolu v síle všech pocitů, vykonaného i přijatého dobra, všech setkání, která zahřívají srdce a dávají mu růst, je to dobré víno, jež je v lidském životě předzvěstí nikdy nezapadající slavnosti. Je to zároveň ta nejtěživější hodina pro toho, kdo se setkává s vlastní samotou za truchlivého soumraku nenaplněných snů a plánů. Kolik lidí se během svého dne vleče slepou uličkou rezignace, opuštěnosti nebo dokonce zášti. V kolika domácnostech došlo víno radosti, a tedy vůně – samotné moudrosti – života. ... Touto modlitbou se stáváme hlasem jedněch i druhých, je to modlitba za všechny.“

2. Jako lůno radostí i zkoušek, hlubokých citů i vztahů, často zraněných, je rodina skutečně „školou lidství“ (srov. *Gaudium et Spes*, 52), jejíž potřebu si silně uvědomujeme. Navzdory mnoha krizovým znakům u instituce rodiny na mnoha místech „globální vesnice“ zůstává zvláště u mladých touha po rodině živá a motivuje církvev, odborníci na vše lidské, aby s věrností svému poslání, neustále a s hlubokým přesvědčením, hlásala „evangelium rodiny“, jež jí bylo svěřeno zvěstováním Boží lásky v Ježíši Kristu a bez přerušení předáváno církevními otci, duchovními učiteli i církevním magisteriem. Rodina nabývá v církvi na naprosto mimořádné důležitosti a v okamžiku, kdy jsou všichni věřící vyzýváni, aby vycházeli ze sebe, je potřebné, aby rodina znovu objevila sama sebe jako neodmyslitelný subjekt evangelizace. Naše myšlenky směřují k misijnímu svědectví mnoha rodin.

3. Římský biskup vyzval biskupskou synodu, aby na svém mimořádném všeobecném zasedání v říjnu 2014 uvažovala o rozhodující a drahocenné skutečnosti, již je rodina. Tyto úvahy pak budou prohloubeny na řádném všeobecném zasedání, které se bude konat v říjnu 2015, a rovněž během celého roku mezi oběma synodními zasedáními. „Už jen setkat se *in unum* kolem římského biskupa je milostiplnou událostí, při níž se projevuje biskupská kolegialita na cestě duchovní a pastorační soudnosti“, tak popsal papež František synodní zkušenost a poukázal na její úkol dvojího naslouchání (znamením Božím i znamením lidské historie) i dvojjediné věrnosti, jež z toho vyplývá.

4. Ve světle tohoto projevu jsme shromáždili výsledky svých úvah a dialogů do třech následujících částí: naslouchání, abychom viděli skutečnost dnešní rodiny v komplexnosti jejích světél i stínů; pohled upřený na Krista, abychom s novou svěžestí a nadšením znova promýšleli to, co nám zjevení předávané ve víře církve říká o kráse, úloze a důstojnosti rodiny; konfrontace ve světle Pána Ježíše, abychom rozpoznávali způsoby, jak v církvi a ve společnosti obnovovat nasazení pro rodinu založenou na manželství mezi mužem a ženou.

I. část

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Společensko-kulturní kontext

5. S věrností Kristovu učení hledíme na dnešní rodinu v celé její komplexnosti, s jejími světlými i stíny. Myslíme na rodiče, prarodiče, bratry a sestry, blízké i vzdálené příbuzné i na pouto, jímž jsou při každém manželství spojeny dvě rodiny. Antropologicko-kulturní změna dnes ovlivňuje všechny aspekty života a vyžaduje analytický a diversifikovaný přístup. Především je třeba zdůraznit pozitivní aspekty: větší svobodu výrazu a lepší uznávání práv žen a dětí, alespoň v některých oblastech. Na druhé straně je však třeba rovněž brát v úvahu rostoucí nebezpečí, jaké představuje vyhrocený individualismus, jenž mění povahu rodinných svazků a dospívá k tomu, že považuje každého člena rodiny za ostrov, a v určitých případech nechává převládat ideu subjektu, utvářejícího se podle svých tužeb, jež jsou chápány jako cosi absolutního. S tím souvisí i krize víry, která se dotkla mnoha katolíků a často způsobuje manželské a rodinné krize.

6. Jedním z největších druhů chudoby v současné kultuře je samota jako důsledek nepřítomnosti Boha v životě lidí a křehkosti vztahů. Existuje rovněž všeobecný pocit bezmoci vůči sociálně-ekonomické realitě, který často končí u toho, že rodiny zdurokuje. Stejně tak je tomu i kvůli rostoucí chudobě a nejistotě práce, která se často prožívá jako skutečná noční můra, anebo kvůli příliš velkému daňovému zatížení, jež zajisté nedodává mladým lidem odvalu k uzavření sňatku. Rodiny se často cítí být opuštěné kvůli nezájmu a malé pozornosti ze strany institucí. Negativní důsledky z hlediska organizace společnosti jsou zřejmé: sahají od demografické krize až po problémy s výchovou, od těžkosti s přijetím rodičího se života až po vnímání přítomnosti starých lidí jako zátěže, až k citovému strádání, jež často vede dokonce i k násilí. Je zodpovědností státu, aby vytvářel legislativní a pracovní podmínky zaručující mladým budoucnost a aby jim napomáhal k realizaci plánovaného založení rodiny.

7. Existují různá kulturní a náboženská prostředí, která představují specifické problémy. V některých společnostech se stále uplatňuje polygamie a v jiných tradičních prostředích zvyk „manželství na etapy“. V jiných kontextech přetrvává praxe dohodnutých manželství. V zemích, kde je přítomnost katolické církve menšinová, jsou početná smíšená manželství a manželství s disparitou kultu se všemi těžkostmi, jež z toho plynou ve vztahu k právnímu uspořádání, křtu a výchově dětí i k vzájemnému respektu při různosti víry. U těchto manželství může existovat nebezpečí relativismu nebo lhostejnosti, ale mohou také dávat možnost k prosazování ekumenického ducha a mezináboženského dialogu v harmonickém soužití komunit, žijících na jednom místě. V mnoha prostředích, a nikoli pouze na Západě, se ve velké míře uplatňuje praxe soužití před manželstvím anebo také takových soužití, která nesměřují k uzavření institucionální formy svazku. K tomu často přistupuje občanské zákonodárství, jež poškozují manželství a rodinu. Z důvodů sekularizace se v mnoha částech světa značně omezil odkaz na Boha a víra již není ve společnosti sdílena.

8. Především v některých zemích se mnoho dětí rodí mimo manželství a je mnoho takových, které vyrůstají pouze s jedním rodičem nebo v rozšířeném či restrukturovaném rodinném prostředí. Roste počet rozvodů a nejsou vzácné případy, že taková rozhodnutí jsou určována výhradně ekonomickými důvody. Děti bývají mnohdy předmětem sporů mezi rodiči a jsou skutečnými oběťmi rozbitých rodin. Otcové jsou často nepřítomni nejen z ekonomických důvodů, ačkoli se ukazuje potřeba, aby se otevřeněji ujali své zodpovědnosti za děti a za rodinu. Je třeba ještě více chránit a prosazovat důstojnost ženy. Být ženou dnes totiž v mnoha prostředích znamená stávat se objektem diskriminace a rovněž dar mateřství je často trestán místo toho, aby se ukazovala jeho hodnota. Nesmí se zapomínat ani na rostoucí projevy násilí, jehož objektem

bývají ženy, mnohdy, bohužel, i uvnitř rodin, a na závažné a časté genitální mrzačení ženy v některých kulturách. Sexuální zneužívání dětí představuje jeden z nejvíce pobuřujících a nejzvrhlejších jevů v současné společnosti. Rovněž společnosti, které zakusily násilí z důvodu války, terorismu nebo přítomnosti organizovaného zločinu, zažívají zhoršenou situaci rodin a především ve velkých metropolích a na jejich periferiích roste fenomén tzv. dětí z ulice. Taktéž migrace představuje další znamení doby, jemuž je třeba čelit a chápat tíhu všech jeho důsledků pro život rodiny.

Důležitost citového života

9. S ohledem na nastíněný společenský rámec se u jednotlivců v mnoha částech světa setkáváme s potřebou pečovat o vlastní osobu, niterně se poznávat, žít lépe v souladu s vlastními emocemi a city a usilovat o kvalitní citové vztahy; tato správná aspirace se může otevírat směrem k touze nasazovat se pro vytváření kreativních, darujících se vzájemných vztahů, které jsou zodpovědné a solidární, jako je tomu u vztahů v rodině. Existuje zde i výrazné nebezpečí individualismu a riziko zaujímání egoistických východisek. Výzvou pro církve je, aby pomáhala dvojicím při dozrávání jejich afektivní dimenze a při citovém rozvoji prosazováním dialogu, ctnosti a důvěry v milosrdnou Boží lásku. Plné nasazení vyžadované v křesťanském manželství může být silnou protilátkou na pokušení egoistického individualismu.

10. V současném světě nechybějí kulturní tendence nutící k zdánlivě bezmezné afektivitě, při níž se zakoušejí všechny její okruhy, včetně těch nejkompexnějších. Otázka afektivní zranitelnosti je skutečně velice aktuální. Narcistická, nestabilní a proměnlivá afektivita nenapomáhá osobám k dosažení jejich zralosti. Dělá nám starost šíření pornografie a komercializace těla, k nimž přispívá i perverzní užívání internetu. Je třeba odsoudit situaci lidí, kteří jsou nuceni praktikovat prostituci. V takovéto situaci jsou manželské dvojice často nejisté, váhají a mají těžkost s nalezením způsobů svého růstu. Mnozí mají tendenci zůstat na primárních stádiích emočního a sexuálního života. Krize manželů destabilizuje rodinu a kvůli rozlukám a rozvodům může mít řadu důsledků pro dospělé, děti i společnost a oslabovat jedince i společenské vazby. Rovněž demografický pokles, způsobený smýšlením směřujícím proti natalitě a prosazovaný světovými politikami reprodukčního zdraví, nejenže vede k situaci, kdy není zajištěna mezigenerační reprodukce, ale také představuje riziko, že časem dojde k ekonomickému zchudnutí a ke ztrátě naděje do budoucnosti. Taktéž rozvoj biotechnologií měl silný dopad na natalitu.

Výzva pro pastorači

11. V této situaci církve cítí potřebu vyslovit slovo pravdy a naděje. Je třeba vyjít z přesvědčení, že člověk pochází od Boha, a že tedy reflexe, jež je schopná znovu předkládat velké otázky významu lidského bytí, může nacházet úrodnou půdu v nejhlubších očekáváních lidstva. Velké hodnoty manželství a křesťanské rodiny odpovídají hledání, jímž prochází lidský život i v období poznamenaném individualismem a hédonismem. Je třeba přijímat lidi a jejich konkrétní život, umět pomáhat jejich hledání, povzbuzovat jejich touhu po Bohu a vůli cítit se plně jako součást církve, i když zakusili pád anebo se nacházejí v těch nejpodivnějších situacích. Křesťanské poselství stále v sobě nese skutečnost i dynamiku milosrdenství a pravdy, jež se sbíhají v Kristu.

II. část

Pohled na Krista: evangelium rodiny

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy

12. Proto, abychom „si ověřovali své kroky na poli současných problémů, je rozhodující podmínkou mít zrak upřený na Ježíše Krista, setrvávat v kontemplaci a v adoraci jeho tváře... Vždycky, když se vrátíme ke zdroji křesťanské inspirace, otevírají se nové cesty a netušené možnosti“ (papež František, *Projev ze 4. října 2014*). Ježíš hleděl na ženy a muže, s nimiž se setkával, s láskou a něžností a při hlásání požadavků Božího království doprovázel jejich kroky pravdou, trpělivostí a milosrdenstvím.

13. Vzhledem k tomu, že řád stvoření je dán zaměřením na Krista, je třeba rozlišovat, aniž bychom oddělovali různé stupně, jimiž Bůh sděluje lidstvu milost smlouvy. Při objasňování božské pedagogiky, podle níž se řád stvoření postupnými kroky vyvíjí v řád spásy, je třeba pochopit novost svátosti křesťanského manželství ve spojitosti s počátečním přirozeným manželstvím. Tak se zde chápe způsob Božího spásonosného konání při stvoření i v křesťanském životě. Při stvoření proto, že vše bylo stvořeno skrze Krista a pro něho (srov. *Kol 1,16*), a křesťané „mají radostně a uctivě odkrývat semena Slova, která jsou v nich ukryta. Zároveň mají pozorně sledovat hlubokou přeměnu, k níž dochází mezi národy“ (*Ad Gentes*, 11). V křesťanském životě proto, že křtem je věřící včleněn do Krista a skrze onu domácí církev, jíž je jeho rodina, vstupuje do „dynamického procesu, probíhajícího pozvolna postupným přijímáním Božích darů“ (*Familiaris Consortio*, 11) prostřednictvím trvalé konverze k lásce, která přináší spásu od hříchu a daruje plnost života.

14. Sám Ježíš, když hovoří o prvotním záměru s manželství lidí, potvrzuje nerozlučitelnost spojení mezi mužem a ženou, když říká, že „Mojžíš vám dovolil rozvod se ženou pro tvrdost vašeho srdce, ale na začátku to tak nebylo“ (*Mt 19,8*). Nerozlučitelnost manželství („Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“, *Mt 19,6*) nelze chápat především jako „jho“ vložené na lidi, ale spíše jako „dar“ darovaný lidem, kteří jsou spojeni v manželství. Tím Ježíš ukazuje, že člověka na jeho cestě stále doprovází božská shovívavost, svou milostí uzdravuje a proměňuje zatvrzelé srdce a cestou kříže ho orientuje na jeho počátek. Z evangelií jasně vystupuje Ježíšův příklad, který je pro církev paradigmatickým. Vždyť Ježíš přijal rodinu, dal počátek svým znamením na svatební slavnosti v Káni, hlásal poselství týkající se významu manželství jako plnosti zjevení, která obnovuje původní Boží plán (*Mt 19,3*). Zároveň však vyučovanou nauku uváděl do praxe, čímž odhaloval pravý význam milosrdenství. To je zjevné při jeho setkáních se Samaritánkou (*Jan 4,1-30*) a s cizoložnicí (*Jan 8,1-11*), kdy Ježíš svým postojem lásky vede hříšnici k pokání a k obrácení („Jdi a již nehřeš“) jako k podmínce pro odpuštění.

Rodina ve spasitelském Božím záměru

15. Slova věčného života, která Ježíš zanechal svým učedníkům, zahrnovala nauku o manželství a rodině. Tato Ježíšova nauka nám umožňuje rozlišit tři základní etapy v Božím plánu s manželstvím a s rodinou. Na začátku je původní rodina, když Bůh Stvořitel ustanovil prvotní manželství mezi Adamem a Evou jako pevný základ rodiny. Bůh nejen stvořil lidskou bytost jako muže a ženu (*Gen 1,27*), ale také jim požehnal, aby byli plodní a rozmnožovali se (*Gen 1,28*). Proto „muž opustí svého otce a svou matku a přiklání se ke své ženě a stávají se jediným tělem“ (*Gen 2,24*). Toto spojení bylo narušeno hříchem a stalo se u Božího lidu historickou formou manželství; proto Mojžíš dovolil vydat rozlukový list (srov. *Dt 24,1* a násl.). Takováto podoba v Ježíšově době převažovala. Jeho příchodem a smířením padlého světa skrze spásu, kterou vykonal, skončila epocha počínající Mojžíšem.

16. Ježíš, který v sobě vše smířil, navrátil manželství a rodině jeho původní podobu (srov. *Mk* 10,1-12). Rodina a manželství byly Kristem spaseny (srov. *Ef* 5,21-32) a obnoveny k obrazu Nejsvětější Trojice, jež je tajemstvím, z něhož pramení každá pravá láska. Manželská smlouva, ustanovená při stvoření a zvěstovaná v dějinách spásy, se ve svém plném významu odhaluje v Kristu a v jeho církvi. Manželství a rodina získávají od Krista skrze církve potřebnou milost, aby mohly svědčit o Boží lásce a žít životem společenství. Evangelium rodiny prochází dějinami světa od stvoření člověka k obrazu Božímu (srov. *Gen* 1,26-27) až po završení tajemství Smlouvy v Kristu Beránkovou svatbou na konci věků (srov. *Zj* 19,9; Jan Pavel II., *Katecheze o lidské lásce*).

Rodina v církevních dokumentech

17. „Během staletí církev nikdy neopomíjela učení o manželství a rodině. Jedno z nejvznešenějších vyjádření magisteria bylo předloženo na Druhém vatikánském koncilu v pastorační konstituci *Gaudium et Spes*, která věnuje jednu celou kapitolu tomu, jak povznášet důstojnost manželství a rodiny (srov. *Gaudium et Spes* 47-52). Manželství definuje jako společenství života a lásky (srov. *Gaudium et Spes* 48); lásku klade do centra rodiny a zároveň ukazuje pravdu o této lásce tváří v tvář různým formám jejího umenšování, jež jsou přítomné v současné kultuře. ‚Pravá láska mezi mužem a ženou‘ (*Gaudium et Spes* 49) předpokládá vzájemné sebedarování, obsahuje a integruje dimenzi sexuality a afektivnosti, tak jak to odpovídá Božímu záměru (srov. *Gaudium et Spes* 48-49). Kromě toho *Gaudium et Spes* 48 zdůrazňuje zakořenění manželů v Kristu: Kristus Pán ‚vychází křesťanským manželům vstříc ve svátosti manželství‘ a zůstává s nimi. Vtělením na sebe bere lidskou lásku, očišťuje ji, uvádí ji do plnosti a spolu se svým Duchem daruje manželům i schopnost, aby ji mohli žít a nechat celý svůj život prostupovat vírou, nadějí a láskou. Tímto způsobem jsou manželé jako zasvěcení a prostřednictvím milosti jim vlastní budují Kristovo tělo a vytvářejí domácí církve (srov. *Lumen Gentium* 11). Proto, aby církev mohla plně pochopit své vlastní tajemství, hledí na křesťanskou rodinu, která ho projevuje ryzím způsobem“ (*Instrumentum Laboris*, 4).

18. „V linii Druhého vatikánského koncilu papežské magisterium dále prohlubovalo nauku o manželství a rodině. Zvláště Pavel VI. encyklikou *Humanae Vitae* vrhl světlo na intimní pouto manželské lásky a plození života. Svátý Jan Pavel II. věnoval rodině zvláštní pozornost ve svých katechezích o lidské lásce, v dopise rodinám (*Gratissimam Sane*) a především v apoštolské exhortaci *Familiaris Consortio*. V těchto dokumentech papež označil rodinu jako ‚cestu církve‘; nabídl celostní pohled na povolání muže a ženy k lásce a vytyčil základní linie pro pastorační rodiny i pro přítomnost rodiny ve společnosti. Zvláště když pojednával o manželské lásce (srov. *Familiaris Consortio* 13), popsal způsob, jímž manželé ve své vzájemné lásce dostávají dar Kristova Ducha a žijí své povolání ke svátosti“ (*Instrumentum Laboris*, 5).

19. „Benedikt XVI. se v encyklice *Deus Caritas Est* vrátil k tématu pravdy o lásce mezi mužem a ženou, která získává své plné světlo pouze v pohledu na lásku ukřižovaného Krista (srov. *Deus Caritas Est* 2). Zdůrazňuje, že ‚manželství založené na výlučné a definitivní lásce se stává ikonou vztahu Boha k jeho lidu, opačně platí, že způsob, jakým miluje Bůh, se stává mírou lidské lásky‘ (*Deus Caritas Est* 11). Kromě toho encyklika *Caritas in Veritate* ozřejmuje důležitost lásky jako principu života a společnosti (*Caritas in Veritate* 44) a jako oblasti, kde se člověk učí zakoušet obecné dobro“ (*Instrumentum Laboris*, 6).

20. „V encyklice *Lumen Fidei* se papež František zabývá spojením mezi rodinou a vírou; píše: ‚Setkání s Kristem a odevzdání se jeho lásce, jíž se necháme uchvátit a vést, rozšiřuje horizonty života a dává pevnou naději, která neklame. Víra není útočiště pro lidi bez odvahy, nýbrž povznesení života. Umožňuje nalézt velké povolání, povolání k lásce, a zaručuje, že tato láska je spolehlivá a že stojí za to odevzdat se jí, neboť je založena na věrnosti Boží, jež je silnější než všechny naše slabosti‘ (*Lumen Fidei* 53)“ (*Instrumentum Laboris*, 7).

Nerozlučitelnost manželství a radost společného života

21. Vzájemný dar, konstitutivní pro svátostné manželství, je zakořeněn v milosti křtu, jímž se v církvi ustanovuje základní smlouva každého člověka s Kristem. Vzájemným přijetím a Kristovou milostí si snoubenci slibují naprostý dar, věrnost a otevřenost životu a jako konstitutivní prvky manželství uznávají ty dary, které jim Bůh nabízí, a sice tím, že seriózně v jeho jménu a před církví přijímají svůj vzájemný závazek. Pak je ve víře možné přijímat dobra manželství jako závazky, které jsou přijatelnější díky pomoci svátostné milosti. Bůh posvěcuje lásku manželů, potvrzuje její nerozlučitelnost a nabízí jim pomoc, aby mohli žít věrnost, vzájemné sjednocování a otevřenost životu. Pohled církve proto směřuje na manžele jako srdce celé rodiny, jež sama také obrací svůj pohled k Ježíšovi.

22. V téže perspektivě, přijmeme-li nauku Apoštola, podle níž všechno bylo stvořeno skrze Krista a pro něho (srov. *Kol 1,16*), Druhý vatikánský koncil vyslovil své ocenění přirozeného manželství a hodnotných prvků přítomných v jiných náboženstvích (srov. *Nostra Aetate*, 2) a kulturách, i přes jejich omezení a nedostatky (srov. *Redemptoris Missio*, 55). Přítomnost semen Slova v kulturách (srov. *Ad Gentes*, 11) by bylo možno v některých ohledech aplikovat i na podobu manželství a rodiny v mnoha kulturách a u nekřesťanů. I v některých formách mimo křesťanské manželství – založených ovšem na stabilním a pravém vztahu mezi jedním mužem a jednou ženou – jsou tedy hodnotné prvky, které v každém případě pokládáme za orientované na něj. S pohledem obráceným na lidskou moudrost různých národů a kultur církev uznává i takovou rodinu jako základní potřebnou a plodnou buňku lidského soužití.

Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám

23. S niternou radostí a hlubokou útechou hledí církev na rodiny, které zůstávají věrné nauce evangelia, děkuje jim a povzbuzuje je ke svědectví, jež vydávají. Díky nim je krása nerozlučitelného a navždy věrného manželství důvěryhodná. V rodině, kterou by bylo možno nazvat „domácí církví“ (*Lumen Gentium* 11), dozrává první zkušenost církve jako společenství mezi lidmi, v němž se díky milosti odráží tajemství Nejsvětější Trojice. „Zde se učí, jak je práce těžká i radostná, učí se bratrské lásce, velkodušně odpouštět, znovu a znovu, a především uctívat Boha prostřednictvím modlitby a oběti vlastního života“ (*Katechismus katolické církve* 1657). Svatá Nazaretská rodina je v tom podivuhodným vzorem a v její škole „pochopíme, proč máme dodržovat duchovní disciplínu, chceme-li následovat nauku evangelia a stát se Kristovými učedníky“ (Pavel VI., *Projev v Nazaretě*, 5. ledna 1964). Evangelium rodiny rovněž posiluje ta semena, která ještě jen mají dozrát, a má se starat i o stromy, které jsou zaschlé a nemají být zanedbávány.

24. Církev jakožto spolehlivá učitelka a starostlivá matka sice uznává, že pro pokřtěné neexistuje jiné manželské pouto než svátostné a že každé jeho porušení je proti vůli Boží, ale je si rovněž vědoma křehkosti mnoha svých dětí, které kráčí po cestě víry s námahou. „Proto, aniž by se snižovala hodnota evangelního ideálu, je zapotřebí doprovázet milosrdenstvím a trpělivostí možné etapy růstu jednotlivých lidí, jež se utvářejí den po dni. ... Malý krůček uprostřed velkých lidských omezení může být Bohu milejší než zvnějšku korektní život toho, který prožívá své dny, aniž by čelil vážným těžkostem. Všem se musí dostat útechy a povzbuzení spásonosné Boží lásky, která tajemně působí v každém člověku, navzdory jeho nedostatkům a pádům“ (*Evangelii Gaudium* 44).

25. Při stanovení pastoračního přístupu k lidem, kteří uzavřeli občanský sňatek, kteří jsou rozvedení a znovu sezdaní anebo prostě spolu žijí, církvi přísluší, aby jim ohlašovala božskou pedagogiku milosti v jejich životě a pomáhala jim dosáhnout plnosti Božího plánu s nimi. Při následování Kristova pohledu, jehož světlo osvěcuje každého člověka (srov. *Jan 1,9; Gaudium et Spes* 22), se církev obrací s láskou k těm, kdo se na jejím životě podílejí neúplným způsobem, uznává, že Boží milost působí i v jejich životě, a dodává jim odvalu ke konání dobra, k láskyplné péči o sebe navzájem a k tomu, aby byli ke službě společenství, v němž žijí a pracují.

26. Církev hledí s úzkostí na nedůvěru mnoha mladých k manželskému závazku a trpí ukvapeností, s níž se mnozí věřící rozhodují ukončit přijatý svazek a navázat jiný. Tito věřící, kteří patří do církve, potřebují milosrdnou a povzbuzující pastorační pozornost s patřičným rozlišováním jednotlivých situací. Mladé pokřtěné je třeba povzbuzovat, aby neváhali před bohatstvím, které jejich plánům lásky zajišťuje svátost manželství, a byli silní díky podpoře, kterou dostávají Kristovou milostí a možností plně se účastnit na životě církve.

27. V tomto smyslu dnešní pastorační práce rodin nabývá nového rozměru v pozornosti věnované občanským sňatkům mezi mužem a ženou, tradičním sňatkům a, při zachování nutné diferencovanosti, i faktickým soužitím. Pokud spojení dosáhne skrze veřejný svazek značné stability, je poznamenáno hlubokým citem, zodpovědností ve vztahu k dítěti, schopností překonávat zkoušky, pak je možné vidět ho jako příležitost, kterou lze doprovázet, aby se vyvíjela směrem ke svátosti manželství. Velmi často se však soužití utváří nikoli s výhledem na možné budoucí manželství, ale bez jakéhokoli záměru nastolit institucionální vztah.

28. V souladu s milosrdným Ježíšovým pohledem má církev pozorně a starostlivě doprovázet své nejslabší členy, poznamenané zraněnou nebo ztracenou láskou, vracet jim důvěru a naději jako světlo přístavního majáku anebo jako pochodeň nesená uprostřed lidí, aby dávala světlo těm, kdo ztratili cestu nebo se nacházejí uprostřed bouře. S vědomím, že největším milosrdenstvím je říkat pravdu, překonáváme pouhé politování. Milosrdná láska, stejně tak jako přitahuje a sjednocuje, zároveň i proměňuje a pozvedá. Vyzývá k obrácení. Stejně tak chápeme i Pánův postoj, který neodsuzuje cizoložnou ženu, ale žádá od ní, aby už nehřešila (srov. *Jan 8,1-11*).

III. část

Konfrontace: pastorační perspektivy

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách

29. Synodní dialog se zaměřil na některé nejnaléhavější pastorační žádosti, jež mají být konkretizovány v jednotlivých místních církvích, ve společenství „*cum Petro et sub Petro*“. Hlásání evangelia rodiny je pro novou evangelizaci naléhavé. Církev je povolána, aby ho uskutečňovala tak něžně jako matka a tak srozumitelně jako učitelka (srov. *Ef* 4,15) a s věrností milosrdné Kristově *kenosi*. Pravda se vtěluje do lidské křehkosti, nikoli proto, aby ji odsoudila, ale aby ji spasila (srov. *Jan* 3,16-17).

30. Za evangelizaci je zodpovědný celý Boží lid, každý podle svého úřadu a charismatu. Bez radostného svědectví manželů a rodin jako domácích církví by hlásání, byť by bylo správné, upadalo do rizika, že bude nepochopeno a že utone v moři slov, které charakterizuje naši společnost (srov. *Novo Millennio Ineunte*, 50). Synodní otcové vícekrát zdůraznili, že katolické rodiny, v síle milosti pocházející ze svátosti manželství, jsou povolány, aby samy byly aktivními subjekty pastorační rodin.

31. Rozhodující má být položení důrazu na primát milosti, a tedy na schopnost, kterou dává Duch Svátý ve svátosti. Jde o to, aby se nechávalo zakusit, že evangelium rodiny je radostí, která „naplňuje srdce i celý život“, protože v Kristu jsme „vysvobození z hříchu, ze smutku, z vnitřní prázdnoty a z osamění“ (*Evangelii Gaudium*, 1). Ve světle podobenství o rozséváči (srov. *Mt* 13,3) je naší úlohou spolupracovat na setbě; zbytek je dílem Božím. Nesmíme zapomínat ani na to, že církev, která káže o rodině, je znamením protiřečení.

32. Proto se od celé církve vyžaduje misijní konverze; je třeba se nezastavit u hlásání čistě teoretického a odděleného od reálných problémů lidí. Nikdy se nesmí zapomínat na to, že krize víry s sebou nesla i krizi manželství a rodiny a v důsledku toho se často přerušilo předávání samotné víry z rodičů na děti. Při silné víře nemají některá vnucovaná kulturní hlediska oslabující rodinu a manželství žádný dopad.

33. Konverze se týká i používání jazyka, který má být skutečně výmluvný. Hlásání musí přinášet poznání, že evangelium rodiny je odpovědí na nejhlubší očekávání lidské osoby: na její důstojnost a na plnou realizaci ve vzájemnosti, ve společenství a v plodnosti. Nejde jen o to představit nějaký normativ, ale předkládat hodnoty, jež odpovídají na takovou potřebu, jakou dnes zaznamenáváme i v nejvíce sekularizovaných zemích.

34. Zdrojem spirituality je pro rodinu Boží slovo. Celá pastorační rodina se musí vnitřně utvářet četbou Písma svatého při modlitbě i v církevním společenství a tak má formovat členy domácí církve. Slovo Boží není jen radostnou zvěstí pro soukromý život lidí, ale také kritériem pro posouzení a světlem pro rozlišení různých výzev, s nimiž se vyrovnávají manželé a rodiny.

35. Mnozí synodní otcové zároveň naléhali na pozitivnější přístup k bohatství různých náboženských zkušeností, aniž by zamlčovali jejich těžkosti. V různých náboženských realitách a při velké kulturní různorodosti, která charakterizuje národy, je vhodné ocenit především pozitivní možnosti a v jejich světle hodnotit meze a nedostatky.

36. Křesťanské manželství je povoláním, které se přijímá po patřičné přípravě na cestě víry a zralého rozlišení, a nelze ho chápat jako pouhou kulturní tradici anebo společenský či právní požadavek. Proto je třeba průběh doprovázení osob i dvojic realizovat tak, aby se předávání obsahu víry spojovalo s životní zkušeností nabízenou celým církevním společenstvím.

37. Opakovaně se vyslovovala potřeba radikální obnovy pastorační praxe ve světle evangelia rodiny cestou překonávání individualistických pohledů, které ji ještě charakterizují. Proto se vícekrát naléhalo na obnovu formace kněží, jáhnů, katechistů a ostatních pastoračních pracovníků prostřednictvím většího zapojení samotných rodin.

38. Rovněž se zdůrazňovala potřeba takové evangelizace, která by jasně a otevřeně odsoudila kulturní, společenské, politické a ekonomické podmiňující okolnosti, jakými je přehnaný prostor poskytovaný tržní logice, jež brání autentickému rodinnému životu, vede k diskriminaci, chudobě, vyloučení a násilí. Proto se má rozvíjet dialog a spolupráce se strukturami společnosti a mají se povzbuzovat a podporovat laici, kteří se jako křesťané angažují v kulturním a společensko-politickém prostředí.

Vést snoubence po cestě přípravy na manželství

39. Komplikovaná sociální realita a problémy, jimž má dnešní rodina čelit, vyžadují zvýšené úsilí celého křesťanského společenství při přípravě snoubenců na manželství. Je třeba připomínat důležitost ctností. Mezi nimi se jeví čistota jako cenná podmínka pro růst ryzí vzájemné lásky. S ohledem na tuto potřebu synodní otcové byli zajedno v tom, že zdůrazňovali potřebu většího začlenění celého společenství, přičemž upřednostňovali svědectví samotných rodin a taktéž zakořenění přípravy na manželství v cestě křesťanské iniciace při zdůraznění pouta mezi manželstvím, křtem a ostatními svátostmi. Taktéž se vyzdvihovala potřeba specifických programů pro bezprostřední přípravu na manželství, které by umožnily skutečnou účast na církevním životě a prohloubily by různé aspekty rodinného života.

Doprovázení v prvních letech manželského života

40. První roky manželství jsou životně důležitým a citlivým obdobím, během něhož si manželé stále více uvědomují problémy i význam manželství. Odtud vychází potřeba pastoračního doprovázení, která by pokračovala i po slavení svátosti (srov. *Familiaris Consortio*, část III.). Jako velice důležitá se při této pastorační práci jeví přítomnost zkušených manželských dvojic. Farnost se považuje za místo, kde se zkušené dvojice mohou dávat k dispozici těm mladším, za případného přispění různých sdružení, církevních hnutí a nových společenství. Je nutno povzbuzovat manžele k zásadně důležitému postoji otevřenosti pro velký dar dětí. Je třeba zdůrazňovat důležitost rodinné spirituality, modlitby i účasti na nedělní eucharistii a povzbuzovat manželské dvojice, aby se pravidelně scházely pro podnícení růstu svého duchovního života a solidarity při konkrétních životních potřebách. Liturgie, náboženské úkony a eucharistie slavená pro rodiny, především při výročí svatby, byly zmiňovány jako životně důležité pro podporu rodinné evangelizace.

Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku

41. Zatímco synoda nadále hlásá a prosazuje křesťanské manželství, povzbuzuje také k pastoračnímu rozlišování situací mnoha lidí, kteří v něm nežijí. Je důležité vstoupit do pastoračního dialogu s těmito lidmi s cílem zdůraznit ty prvky jejich života, které mohou vést k větší otevřenosti vůči evangeliu manželství v jeho plnosti. Pastýři mají odhalovat prvky, jež mohou napomáhat evangelizaci a lidskému i duchovnímu růstu. Nová citlivost dnešní pastorační péče spočívá ve vystižení pozitivních prvků přítomných v občanských manželstvích a, při respektování náležité rozdílnosti, i ve faktických soužitích. Je třeba, abychom v nabídce církve sice jasně prosazovali křesťanské poselství, ale poukázali i na konstruktivní prvky těch situací, které mu ještě nebo již neodpovídají.

42. Rovněž se konstatovalo, že v mnoha zemích „rostoucí počet dvojic žije *ad experimentum*, bez uzavření kanonického nebo občanského sňatku“ (*Instrumentum Laboris* 81). V některých zemích k tomu dochází zvláště u tradičního manželství, dohodnutého mezi rodinami a často uzavíraného

na etapy. V jiných zemích zase neustále roste počet těch, kdo po dlouhém společném soužití chtějí slavit svatbu v kostele. Prosté soužití je často volbou, jež je dána mentalitou všeobecného odporu vůči institucím a definitivním závazkům, ale také očekáváním existenční zajištěnosti (práce a pevný plat). A konečně v dalších zemích jsou faktické svazky velmi početné nejen z důvodu odmítnutí rodinných a manželských hodnot, ale především proto, že vstup do manželství je ze sociálních důvodů vnímán jako luxus a k faktickým svazkům nutí hmotná nouze.

43. Všem takovýmto situacím je třeba čelit konstruktivně a snažit se je proměňovat v příležitost pro cestu, směřující k naplněnému manželství a rodině ve světle evangelia. Jedná se o to přijmout je a doprovázet s trpělivostí a citlivostí. Za tím účelem nabývá na důležitosti přitažlivé svědectví autentických křesťanských rodin jakožto subjektů při evangelizaci rodiny.

Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem)

44. Když manželé pocítí problémy ve svých vztazích, musí vědět, že mohou počítat s pomocí a doprovázením ze strany církve. Pastorační láska a milosrdenství směřuje ke znovuzískání lidí i vztahů. Zkušenost ukazuje, že vhodnou pomocí a činnostmi usilujícími o milost smíření se uspokojujivě překoná velký počet manželských krizí. Umět odpouštět a pocítit odpuštění je v rodinném životě základní zkušeností. Odpuštění mezi manžely umožňuje zakusit lásku, která trvá navždycky a nikdy nepomine (srov. *1 Kor 13,8*). Někdy se však pro toho, kdo dostal odpuštění od Boha, ukazuje jako těžké, aby měl sílu poskytnout autentické odpuštění, které by obnovilo osobu člověka.

45. Na synodě jasně zaznívala potřeba odvážných pastoračních rozhodnutí. Synodní otcové znovu s rozhodností potvrzovali věrnost evangeliu rodiny a uznávali, že rozluka a rozvod vždy znamená zranění vyvolávající veliké bolesti u manželů, kteří je prožívají, i u dětí, a upozorňovali na naléhavou potřebu nových pastoračních cest, které by vycházely z reálného faktu zranitelnosti rodiny, s vědomím toho, že je to častěji situace „protrpěná“ než volba uskutečněná v plné svobodě. Jedná se o různé případy dané osobními i kulturními a sociálně-ekonomickými faktory. Je třeba mít na ně diferencovaný pohled, jak navrhoval Jan Pavel II. (srov. *Familiaris Consortio* 84).

46. Každé rodině je třeba především s úctou a láskou naslouchat a stávat se jejími společníky na cestě, jako byl Ježíš emauzským učedníkem. Pro tyto situace zvláště platí slova papeže Františka: „Církev musí uvádět své členy – kněze, řeholníky a laiky – do tohoto ‚umění doprovázet‘, aby se všichni neustále učili zout si opánky z nohou před posvátným územím druhého (srov. *Ex 3,5*). Musíme dát svému putování rytmus uzdravující blízkosti, s uctivým pohledem plným soucitu, a zároveň spořádaně a svobodně povzbuzovat ke zrání v křesťanském životě“ (*Evangelii Gaudium* 169).

47. Specifické posouzení je nezbytné při pastoračním doprovázení odloučených, rozvedených a opuštěných osob. Je třeba přijmout a ocenit především utrpení těch, kdo podstoupili nespravedlivou rozluku nebo rozvod nebo byli opuštěni či kvůli špatnému zacházení ze strany manželského partnera nuceni přerušit soužití. Odpustit vytrpěnou nespravedlnost není snadné, ale je to cesta umožněná milostí. Odtud vychází potřeba pastorační smíření a zprostředkování, konaná také prostřednictvím specializovaných center pro přijetí, jež je třeba zřizovat v diecézích. Rovněž se stále zdůrazňuje, že je nezbytné se loajálně a konstruktivně ujímat důsledků rozvodu nebo rozluky pro děti, které jsou v každém případě nevinnými oběťmi této situace. Nemohou být „objektem“ sporů, ale je třeba hledat co nejlepší způsoby pro to, aby překonaly trauma rozpadu rodiny a vyrůstaly, pokud možno, co nejpokojněji. Církev v každém případě vždy musí zdůrazňovat nespravedlnost, která velmi často vyplývá ze situace rozvodu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat rodinám s jedním rodičem a především je zapotřebí pomáhat ženám, které musí samy nést zodpovědnost za domácnost a za výchovu dětí.

48. Velký počet otců zdůrazňoval potřebu toho, aby se procedury pro uznání případů nulity staly dosažitelnějšími a pohotovějšími a, pokud možno, bezplatnými. Jednotlivé návrhy poukazovaly na: odstranění potřeby dvojího souhlasného rozsudku; možnost stanovit administrativní postup se zodpovědností diecézního biskupa; zkrácený proces zavedený v případech notorické nulity. Někteří otcové se však staví proti těmto návrhům, protože by nezaručily spolehlivé posouzení. Je třeba zdůraznit, že ve všech těchto případech se jedná o zjištění pravdy o platnosti svazku. Podle jiných návrhů by se mělo při rozhodnutí o platnosti svátosti manželství brát v úvahu to, jak důležitou úlohu má víra snoubenců při neměnnosti toho, že platná manželství všech pokřtěných jsou svátostí.

49. Urychlení procedury manželských kauz vyžaduje – kromě dostatečné přípravy kněžských a laických pracovníků přednostně na to zaměřených – zdůraznit zodpovědnost diecézního biskupa, jenž by mohl ve své diecézi ustanovit vhodně připravené konzultanty, kteří by stránkám poskytovali bezplatné rady o platnosti jejich manželství. Tuto funkci může vykonávat buď úřad, nebo kvalifikované osoby (srov. *Dignitas Connubii*, čl. 113, 1).

50. Osoby rozvedené, ale nikoli znovu sezdané, které jsou často svědky manželské věrnosti, je třeba povzbuzovat, aby nacházely v eucharistii pokrm, který by jim pomáhal v jejich stavu. Místní společenství i pastýři je mají starostlivě doprovázet, především tehdy, když mají děti nebo žijí v situaci citelné nouze.

51. Rovněž situace rozvedených a znovu sezdaných vyžadují pozorné rozlišení a doprovázení s velkým respektem; je třeba se vyhýbat slovům a postojům, které by jim dávaly pocit diskriminaci, a má se napomáhat jejich účasti na životě společenství. Pokud si křesťanská komunita na sebe bere starostlivost o ně, neznamená to oslabování její víry a jejího svědectví o nerozlučitelnosti manželství, ale právě touto péčí vyjadřuje spíše svou lásku.

52. Uvažovalo se o možnosti, zda rozvedení a znovu sezdaní mají přistupovat ke svátosti pokání a k eucharistii. Různí synodní otcové trvali na současné disciplíně z důvodu konstitutivního vztahu mezi přijímáním eucharistie a společenstvím s církví i jejím učením o nerozlučitelnosti manželství. Mnozí se vyjadřovali pro přijetí k eucharistickému stolu, které by nebylo zevšeobecněné, ale v některých zvláštních situacích a za přesně stanovených podmínek, především tehdy, když se jedná o nezvratné případy spojené s morální povinností vůči dětem, které by musely podstoupit nespravedlivé utrpení. Případnému přístupu ke svátostem by musela předcházet cesta pokání se zodpovědností diecézního biskupa. Je třeba se ještě hlouběji otázkou zabývat a dobře si přitom uvědomit rozlišení mezi objektivní situací hříchu a zmírňujícími okolnostmi, neboť „přičitatelnost a zodpovědnost za nějaké jednání může být snížena a dokonce potlačena“ různými „psychickými nebo sociálními činiteli“ (*Katechismus katolické církve* 1735).

53. Někteří otcové podporovali názor, že osoby rozvedené a znovu sezdané anebo spolu žijící mohou využívat plody duchovního přijímání. Jiní otcové se ptali, proč by tedy nemohly mít účast i na svátostném přijímání. Je proto třeba podnitit hlubší studium této tematiky tak, aby mohla vyjít najevo specifičnost obou forem a jejich spojení s teologií manželství.

54. Ve vystoupeních synodních otců se často vracela problematika smíšených manželství. Rozdílnost manželské disciplíny u pravoslavných církví nastoluje v některých prostředích problémy, o nichž je třeba uvažovat na ekumenickém poli. Obdobně i pro mezináboženská manželství bude důležitý příspěvek dialogu s jinými náboženstvími.

Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným

55. Některé rodiny mají zkušenost s homosexuálně orientovanými osobami žijícími v jejich středu. S ohledem na to vzešla otázka, jakou pastorační pozornost je vhodné věnovat takové situaci ve vztahu k tomu, co učí církev: „Neexistuje žádný důvod pro to, aby se naznačovala podobnost nebo se poukazovalo na analogie, byť i jen vzdálené, mezi homosexuálními svazky a Božím záměrem

s manželstvím a s rodinou.“ Nicméně muže a ženy s homosexuálními tendencemi musíme přijímat s respektem a ohleduplností. „Je třeba se vyhybat jakémukoli náznaku nespravedlivé diskriminace vůči nim“ (Kongregace pro nauku víry, *Úvahy o plánech na legální uznání svazků mezi homosexuálními osobami* 4).

56. Je naprosto nepřijatelné, aby pastýři církve podléhali v této oblasti tlakům, i to, aby mezinárodní organizace podmiňovaly finanční pomoc chudým zemím přijetím zákonů, které by institucionalizovaly „manželství“ mezi osobami stejného pohlaví.

Předávání života a problém klesající porodnosti

57. Není těžké zaznamenávat šířící se mentalitu, která redukuje plození života na proměnnou, závislou na plánech jedince nebo dvojice. Faktory ekonomického řádu často představují natolik rozhodující zátěž, že přispívá k silnému poklesu natality, což oslabuje sociální tkáň, ohrožuje vztahy mezi generacemi a velice znejišťuje pohled do budoucnosti. Otevřenost životu je niternou potřebou manželské lásky. V tomto světle církev podporuje rodiny, které přijímají, vychovávají a obklopují svou láskou děti se zdravotním postižením.

58. I v této oblasti je třeba vycházet z naslouchání lidem a vyzdvihnout krásu a pravdu bezpodmínečné otevřenosti životu jako něčeho, co lidská láska potřebuje, má-li být prožívána v plnosti. Na tomto základě může spočívat vhodná výuka přirozených metod zodpovědného rodičovství, jež napomáhá harmonickému a uvědomělému prožívání společenství mezi manžely ve všech jeho dimenzích, spolu se zodpovědností za plození. Je třeba znovu objevit poselství encykliky *Humanae Vitae* Pavla VI., která zdůrazňuje potřebnost respektu k důstojnosti člověka při morálním posuzování metod regulace porodnosti. Adopce opuštěných dětí a sirotků, kteří jsou přijímáni za vlastní, je jednou ze specifických forem rodinného apoštolátu (srov. *Apostolicam Actuositatem*, III., 11), k níž magisterium často vyzývá a podporuje ji (srov. *Familiaris Consortio*, III., II.; *Evangelium Vitae*, IV., 93). Rozhodnutí pro adopci a osvojení poukazuje na jedinečnou plodnost manželské zkušenosti, nejen tehdy, je-li poznamenána sterilitou. Tato volba je významným znamením lásky v rodině a příležitostí pro svědectví vlastní víry i pro navrácení důstojnosti dítěti, jež jí bylo zbaveno.

59. I v manželském svazku je nutno napomáhat afektivnímu životu jakožto cestě k dozrávání při stále hlubším přijímání druhého a stále větším darování sebe. V tomto smyslu je třeba zdůraznit potřebu nabídky formačních cest, které by posilovaly manželský život, a důležitost laiků, kteří by poskytovali doprovod na základě živého svědectví. Velkou pomocí je příklad věrné a hluboké lásky tvořené něhou a úctou, jež je schopna růst v čase a ve své konkrétní otevřenosti pro plození života umožňuje zakoušet tajemství, které nás přesahuje.

Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci

60. Jeden ze zásadních problémů, před nímž stojí dnešní rodiny, zajisté představuje výchova, která se pod vlivem současné kultury a velkého účinku sdělovacích prostředků stala náročnější a komplexnější. Je třeba patřičně dbát na požadavky a očekávání rodin, které jsou schopny být v každodenním životě místy růstu a reálného a zásadního předávání ctností, jež formují život. To ukazuje, že rodiče mají mít možnost si svobodně zvolit druh výchovy poskytované dětem podle svého přesvědčení.

61. Církev sehrává při podpoře rodin cennou úlohu vycházející z křesťanské iniciace prostřednictvím přijímajících společenství. V komplexních i běžných situacích se dnes více než včera od ní vyžaduje, aby podporovala rodiče v jejich výchovném úsilí, doprovázela menší i starší děti a mládež při jejich růstu personalizovanými způsoby, jež je dokážou naplno uvádět do smyslu života a vést je ke zodpovědným rozhodnutím ve světle evangelia. Maria ve své něžnosti, milosrdenství a mateřské citlivosti může nasycovat hlad lidstva po životě, a proto ji vzývají rodiny

i křesťanský lid. Pastorce a mariánská úcta jsou vhodným výchozím bodem pro hlásání evangelia rodiny.

Závěr

62. Předkládané úvahy jsou plodem synodní práce vykonávané ve velké svobodě a ve stylu vzájemného naslouchání. Mají v úmyslu klást otázky a ukazovat perspektivy, jež mají dozrávat a upřesňovat se úvahami místních církví během roku, který nás dělí od řádného všeobecného shromáždění biskupské synody, plánované na říjen 2015, jež bude věnovaná otázkám povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě. Nejedná se o přijatá rozhodnutí ani o snadné vyhlídky. Avšak kolegiální přístup biskupů se zapojením celého Božího lidu, vlivem působení Ducha Svatého a s pohledem upřeným na Svatou rodinu jako vzor, nás může vést k tomu, abychom hledali cesty pravdy a milosrdenství pro všechny. S tímto přáním pro naši práci se na nás od počátku obracel papež František a vyzýval nás k odvaze víry a k pokornému a čestnému přijímání pravdy v lásce.

Hlasování o jednotlivých odstavcích „Relatio Synodi“

Celkový počet přítomných: 183

(Není uveden počet těch, kdo se zdrželi hlasování.)

	<i>placet</i>	<i>non placet</i>
1.	175	1
2.	179	0
3.	178	1
4.	180	2
5.	177	3
6.	175	5
7.	170	9
8.	179	1
9.	171	8
10.	174	8
11.	173	6
12.	176	3
13.	174	7
14.	164	18
15.	167	13
16.	171	8
17.	174	6
18.	175	5
19.	176	5
20.	178	3
21.	181	1
22.	160	22
23.	169	10
24.	170	11
25.	140	39
26.	166	14
27.	147	34
28.	152	27
29.	176	7
30.	178	2

31.	175	4
32.	176	5
33.	175	7
34.	180	1
35.	164	17
36.	177	1
37.	175	2
38.	178	1
39.	176	4
40.	179	1
41.	125	54
42.	143	37
43.	162	14
44.	171	7
45.	165	15
46.	171	8
47.	164	12
48.	143	35
49.	154	23
50.	169	8
51.	155	19
52.	104	74
53.	112	64
54.	145	29
55.	118	62
56.	159	21
57.	169	5
58.	167	9
59.	172	5
60.	174	4
61.	178	1
62.	169	8